

A

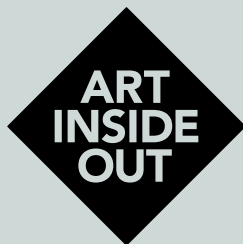
I

O

JOURNAL

SKUGGSPEL

No 15

**Stina Edblom / Davor Abazovic
/ Lennart Hildingsson / Eric
Andersson / Elfrida Bergman
/ Kristoffer Kabell / Johanna
Byström Sims / Jan Nordwall**

Residenset 'Skuggspel' ägde rum i Hylte kommun
maj-oktober 2023

Medverkande konstnärer: Johanna Byström Sims
& Eric Andersson

The residency "Shadowplay" was held in Hylte Municipality,
Sweden, May-October 2023.

Residency artists: Johanna Byström Sims & Eric Andersson

INNEHÅLL / CONTENT

Förord, Stina Edblom	4
Mikrohistorier och skuggspel, Davor Abazovic	7
Museet i Rydöbruk samlade och fortsätter samla mikrohistorier, Lennart Hildingsson	12
Ett försök att följa Sågverkstomtens stigar och leder, Eric Andersson	18
Queer historieskrivning, Elfrida Bergman	24
En dag, Kristoffer Kabell	28
Då, nu och framåt, Johanna Byström Sims	36
Kampen om en berättelse om Sverige, Jan Nordwall	42
Forword, Stina Edblom	4
Microhistories and shadow plays, Davor Abazovic	7
The Museum in Rydöbruk Collected and Continues to Collect Microhistories, Lennart Hildingsson	12
An attempt at following the Sawmill Site's paths and trails, Eric Andersson	18
Queer Historiography, Elfrida Bergman	24
One day, Kristoffer Kabell	28
Past, present & future, Johanna Byström Sims	36
Struggle for a Story of Sweden, Jan Nordwall	42

FÖRORD

Stina Edblom, konstnärlig ledare,
Art Inside Out

Art Inside Out bjuder in konstnärer i ett interdisciplinärt och tvärkonstnärligt fält till att utveckla nya konstnärliga processer och konstverk i möte med platser och invånare i Halland. Till det lilla samhället Rydöbruk, som räknas som Hallands äldsta bruksort, bjöds konstnärerna Johanna Byström Sims och Eric Andersson in att delta i residenset *Skuggspel*. I residenset utforskar Art Inside Out mikrohistoriers betydelse genom att rikta in blicken på en ort och de berättelser och livsöden som präglade den, med förhoppningen om att bidra till en historieskrivning som annars sällan hamnar i historieböckerna.

När jag i våras, som nytillträdd konstnärlig ledare, första gången besökte Rydöbruk för att träffa konstnärerna, som då var alldeles i början av sin vistelse, berättade Eric om hur han inlett sitt residens med att vandra runt i skogarna i och omkring Rydöbruk, ofta sent på kvällen eller nattetid. Genom sin mobila GPS kartlade han sina vandringar, vilket skapade en digital bild av ett till synes virrvarr av tusentals linjer. Linjerna visar hur han rört sig i cirklar, gått fram och tillbaka, genom och förbi, och ibland närmast sig samma skogsglänta, bäck eller nedfallna träd, från flera olika håll och många gånger om. I linjerna avtecknar sig det som jag föreställer mig som irrvägar, genvägar, utvalda centralpunkter och återvändsgränder. Det slår mig att den här kartbilden kan liknas vid just den process som kännetecknar det trevande och sökande som genererar ny kunskap, i forskningsprocesser såväl som i konstnärliga processer. Under sin residensvistelse har Johanna Byström Sims och Eric Andersson varsamt och ödmjukt lärt känna Rydö, fördjupat sig i lokala arkiv, tittat på objekt och minnesspår, talat med invånare, lyssnat till inspelningar av svunna tiders röster och allt eftersom sammanfogat utvalda delar till alldeles nya och säregna berättelser.

I AIO Journal fördjupas och breddas perspektiven. Tillsammans med konstnärerna, AIOs kulturproducent Davor Abazovic och inbjudna röster: Lennart Hildingsson som förestår Rydö Bruksmuseum; Elfrida Bergman, kulturanalytiker och projektledare för projekt som *Queering Sápmi* och *Myter och verkligheter – En lesbisk odysseé* i Västerbotten; Kristoffer Kabell, Unnarydsbaserade musikern och en av drivkrafterna bakom skogsfestivalen *Into the Woods* samt Jan Nordwall, generalsekretärare för det svenska Hembygdsförbundet, får vi ta del av olika reflektioner kring mikrohistoria. Tillsammans lyfter de fram vikten av att vårt gemensamma kulturarv ges ytterligare lager, och att nya berättelser får träda fram ur skuggorna och bidra till att förändra framtidens syn på vår gemensamma historia.

Stort tack till alla medverkande och ett särskilt tack till Rydö Bruksmuseum för ett fantastiskt samarbete!

FOREWORD

Stina Edblom, Artistic Director,
Art Inside Out

Art Inside Out invites artists working in interdisciplinary and cross-genre ways to develop new artistic processes and artworks in encounters with places and residents in Halland. For the small community of Rydöbruk, which is thought to be Halland's oldest mill area, artists Johanna Byström Sims and Eric Andersson have been invited to participate in the residency *Shadowplay*. In this residency, Art Inside Out explores the significance of microhistories by directing our gaze to a geographical area and the stories and fates that have marked it, with the hope of contributing to a historiography that otherwise seldom ends up in history books.

When I visited Rydöbruk for the first time last spring as a newly-appointed Artistic Director to meet the artists who were in the very beginning of their residencies, Eric told me how he had begun his residency by wandering around in the forests in and surrounding Rydöbruk, often late in the evening or at night. Through his mobile GPS, he mapped his wanderings, creating a digital image of a seeming tangle of thousands of lines. The lines revealed how he had moved in circles, walked back and forth, through and past, and sometimes approached the same forest glade, creek, or fallen tree, from different directions and many times over. The lines represent what I imagine to be wanderings, shortcuts, certain central points, and dead ends. It strikes me that this map image could be compared to the process that characterizes the fumbling and seeking that generates new knowledge, in research processes as well as in artistic processes. During their residency, Johanna Byström Sims and Eric Andersson have carefully and humbly come to know Rydö, immersed themselves in local archives, looked at objects and remnants from the past, spoken with residents, and listened to recordings of the voices of bygone times, gradually bringing together selected parts to form completely new and unique stories.

In the AIO Journal, the perspective is deepened and broadened. With the artists, AIO's Producer Davor Abazovic, and invited voices: Lennart Hildingsson, who represents Rydö Paper Mill Museum; Elfrida Bergman, cultural analyst and project leader for projects such as *Queering Sápmi* and *Myths and Realities: A Lesbian Odyssey* in Västerbotten; Kristoffer Kabell, Unnaryd-based musician and one of the driving forces behind the forest festival *Into the Woods*; as well as Jan Nordwall, General Secretary for the Swedish Local Heritage Foundation, we get to hear different reflections about microhistory. Together, they emphasize the importance of increasing the layers of our shared cultural heritage and of new stories coming forth from the shadows, contributing to a transformed future view of our shared history.

Many thanks to all contributors and a special thanks to Rydö Paper Mill Museum for a fantastic collaboration!

**MIKROHISTORIER
O
C
H
SKUGGSPEL**

**MICROHISTORIES
A
N
D
SHADOW PLAYS**

Davor Abazovic, kulturproducent,
Producer, Art Inside Out

Den fråga som vi ställde oss när vi sjösatte det konstnärliga residenset *Skuggspel* var hur en konstnärlig aktivering av en rad mikrohistorier kan bereda väg för en mer komplex förståelse av de lager och skeenden som en plats som Rydöbruk rymmer? Och om vi samtidigt kan föreslå sätt för dem att samexistera här idag?

Vi har tittat närmare på vissa, ibland förbisedda, detaljer från det förflutna och samtiden, men även framtiden, för att förstå Rydö och lyfta fram olika typer av samband som påverkar både miljön och de människor som har funnits och finns där. Vårt fokus har legat mer på en aktivering av olika historier eller förlopp, än på ett återberättande. Det har utmärkts av en öppenhet, vilket i sin tur bidragit till en annan förståelse av delar av den här bygden. Det har gett utrymme för mer personliga möten och närmande till platsen Rydö och allt den kan innehålla. Både för de två konstnärer som under sammanlagt tre månader bott och arbetat i Rydö och dess omgivning – Eric Andersson och Johanna Byström Sims – och för alla de Rydöbor och människor från andra platser i Hylte kommun som vi mött och interagerat med under en period som sträckte sig över olika årstider från tidig maj till sen oktober 2023. Men också genom ett rikt program av samtal, filmvisningar, konserter och workshops som bidragit till att bredda och fördjupa vår förståelse för de olika uttryck och former mikrohistoria kan anta.

En bygd består av många lager av berättelser. Likt en detaljplan bringar de en form av ordning och hjälper oss att tolka en plats. Även om stora förändringar kring den fysiska miljön inträffat, kan de traderade berättelserna bidra till att bibehålla vissa bilder av platsen. För Rydös del har berättelserna kopplade till dess brukshistoria spelat den här rollen och är fortsatt viktiga att föra vidare. Men vad händer med allt det som skapas eller uppstår vid sidan av den etablerade bilden? Vad vi väljer att betona och bevara är i högsta grad individuellt och beror på det värde som vi tillskriver de olika spåren. Det i sig behöver inte vara negativt, tvärtom kan det hjälpa oss att se på vissa fenomen med nya ögon och synliggöra även sådant som tidigare marginaliserats.

Det här är tredje gången som Art Inside Out genomfört ett konstnärsresidens i Hylte kommun, där konsten erbjudit både starka upplevelser och reflektionsytor. Varje gång på olika platser i bygden och i samarbete med lokala aktörer. Den här gången blev vår närmsta förbundsant Rydös Bruksmuseum, inhyst i byns före detta sjukstuga. Under residenset har Bruksmuseet fungerat som en medelpunkt för de gästande konstnärerna, där de mött många Rydöbor och utifrån vilken de blivit nyfikna på andra delar av bygden, så som Rydöskolan, Sandsjön eller Sågverkstomten.

The question we asked ourselves when we initiated the residency *Shadowplay* was how an artistic activation of a series of microhistories could pave the way for a more complex understanding of the layers that a place such as Rydöbruk contains. Could we simultaneously suggest new ways for them to co-exist here today?

We have looked more closely at certain sometimes-ignored details that affect not only the past and the present, but also the future, in order to understand this place and to highlight different types of relationships that impact both its physical environment and the people who have lived and those who still live there. Our focus has been to activate different histories or courses of events rather than simply retell them. This has led to a more open-ended process, which in turn has given a deeper understanding of parts of Rydöbruk. This method has also created space for a more individual approach to Rydö and all that it holds, both for the two invited artists

– Eric Andersson and Johanna Byström Sims – who have lived and worked in Rydöbruk and its surroundings for three months, but just as much for all of the Rydö residents and people from other areas of Hylte municipality whom we met and interacted with during a period that stretched from early May to late October 2023. But also through a rich program of talks, film screenings, concerts and workshops that have contributed to a more complex understanding of the various expressions and forms microhistory can take.

Every site consists of many layers. Like a detailed development plan, these stories establish order and help us to interpret a place. Even though major changes to the physical environment have occurred, the stories that are handed down contribute to maintaining certain perceptions of this place. For Rydö, the stories about its mill history played a significant role and are still important

Vilka berättelser har då aktiverats? Och vilka svar kan detta ha gett? Under sin tid i Rydöbruk har Eric Andersson intresserat sig för Sågverkstomten. Det är en förorenad industritomt i anslutning till det före detta bruksområdet, som under de senaste fyrtio åren stått inhägnad. Platsen där det en gång i tiden fanns en livskraftig industritillverkning baserad på dåtidens standard, har nu omvandlats till ett nästintill ogenomträngligt naturområde, där tillträde är förbjudet i väntan på en eventuell sanering. Eric Andersson har utgått från samtal med några av de människor som arbetat på Sågverket och som minns den från tiden innan bruket lades ned och naturen tog över platsen. Han har också gjort egna vandringar i området – vilket han ger oss en inblick i med sitt bidrag till den här publikationen. Allt detta har resulterat i ett konstverk som tagit formen av en informationsstation, likt de som finns i anslutning till värdefulla områden som naturreservat eller kulturminnesplatser. Genom att

ta del av olika lager av platsens historia och samtid, och sedan mötas av stängsel och skyltar som förbjuder tillträde, skapas utrymme för reflektion kring det här svåra kulturarvet och vad vi gör med det i framtiden. Här finns också kopplingar till ett hundratals andra likande platser runtom i Sverige. Platser som onekligen är en del i ett nationellt kulturarv men som inte märks ut på kartor för destinationsmål. Som ett konstverk i den offentliga miljön är Erik Anderssons verk öppet för allmänheten, och förhoppningen är att det ska kunna vara kvar på platsen under en längre period och bidra till vidare reflektioner.

Johanna Byström Sims har grävt i Rydö Bruksmuseums arkiv efter inspelningar av äldre Rydöbor röster och samtidigt lyssnat till och spelat in några av de unga Rydöbor berättelser. Hon har skapat storskaliga teckningar av sina upplevelser av bygden och förvandlat en äng till en tillfällig berättarscen tillsammans med den

to carry forth. But what happens with all that was created alongside the established image? What we choose to emphasize and preserve is highly individual and depends on the value we ascribe to the different traces. This selection process does not have to be negative in and of itself; quite the opposite, it can help us to see certain phenomena with fresh eyes and makes obvious what has previously been marginalized.

This is the third time that Art Inside Out has carried out an artistic residency in Hylte municipality, with opportunities of both art production and reflection. Each time, in different sites and in collaboration with local partners. This time, our closest partner was Rydö Paper Mill Museum, housed in the village's former health clinic. The museum has functioned as a hub where the residency artists have met Rydö locals and from which they have learned about other parts of the area.

Which stories have we activated? And what has all this led to? During his time in Rydöbruk, Eric Andersson gained interest in the Sawmill Site. It is a polluted industrial property adjacent to the former mill area and has stood fenced in for the past forty years. The place where a lively industrial manufacturing facility in line with the day's standard once stood has now turned into an almost impassable natural area where trespassing is forbidden in anticipation of future decontamination. Eric Andersson has interviewed some of the people who worked at the Sawmill and who remember it from the time before the mill was closed and nature overtook the place. He has also done his own wanderings in the area – which he gives us a glimpse of in this publication. His art project has taken the form of an information station, like those that exist in connection with important areas such as nature preserves or cultural heritage sites. By taking in various

layers of a site's history and present day, and then being met by fences and signs that prohibit trespassing, Eric Andersson artwork creates space for reflection around this type of difficult cultural heritage and what we will do with it in the future. It also brings to mind so many other similar places that exist in Sweden, which are undeniably a part of a national cultural heritage but not included on travel destination maps. Since it is situated in the public sphere, Eric Andersson's art work is open to the general public. Even though it is constructed as a temporary work, we hope that it will remain at the site for a longer period and contribute to further reflections.

Johanna Byström Sims has dug through Rydö Paper Mill Museum's archives for recordings of older Rydö residents' voices, simultaneously listening to and recording some of the young Rydö residents' stories. She has created large-scale drawings of her experiences of the village

lokala musikkåren Lyran. Att fylla en naturplats med ett kollage av berättelser och involvera de som bor där blev ett annat sätt att aktivera och uppleva den här miljön. Johanna Byström Sims har sett på alla platser och livsöden i Rydö som en väv som bildar ortens identitet. Men hur berättar man om det? I sitt arbete ställer Johanna Byström Sims denna fråga och erbjuder flera möjliga svar som visar hur olika konstnärliga uttryck kan bidra med olika pusselbitar. Det är först när dessa sätts samman som en större bild framträder. Men helheten är komplex. Delarna är ibland motstridiga. Kanske till och med oförenliga med varandra. I sin text reflekterar Johanna Byström Sims kring de möjligheter och svårigheter som kan finnas i ett konstnärligt arbete av det här slaget. De unga Rydöbors berättelser som Johanna Byström Sims har spelat in kommer att ingå i ett digitalt offentligt konstverk baserat på tekniken Augmented Reality. Verket blir både platsspecifikt för Rydö och kan visa upp Rydöröster för en omvärld.

Lennart Hildingsson, föreståndare för Rydö Bruksmuseum, bjuder oss i sin text in till museets arbete med flygfotografier över Rydöbruk som ledde till en utställning om lokala mikroberättelse. Utställningen växte fram organiskt under en längre period där lokalbor, men även andra med anknytning till bygden, bjöds in till att bidra med både föremål och berättelser. Texten är också en reflektion kring hur kopplingar till det här konstnärliga residenset har påverkat museets arbetsmetoder och förhållningssätt. En annan lokal röst, men från en annan del av bygden, som återfinns i publikationen är Kristoffer Kabell. Han är musiker och låtskrivare från Unnaryd, den delen av Halland som ibland beskrivs som den småländska. Här bidrar han med en av sina låttexter, som i vardagliga men personliga ordalag ger en bild av kvalen med att skildra något som är svår fångat. Det resulterar i en insikt om att allting ändå finns samtidigt även när vi själva inte längre är kvar.

Två andra röster som vi bjudit in breddar perspektiven och ger utblickar till andra delar av Sverige. Därmed sätter de också Rydö in i vidare sammanhang. Elfrida Bergman har i flera år arbetat för att demokratisera historieskrivningen genom att bredda representationen. Främst ur queera perspektiv, men också gällande funktionalitet, kön, etnicitet och ålder samt utifrån perspektiv på stad och landsbygd. I sin text skriver Elfrida Bergman om outtröttlig research i arkiven, metoder för att hitta det som gömmts undan och livsöden som äntligen bereds plats. Hon reflekterar över gränslandet mellan fakta och fiktion, när fantasin behövs för att kompensera och om nödvändigheten att kunna spegla sig i en plats historia för att känna sig hemma.

Jan Norwalls text som avslutar denna publikation både sluter cirkeln och öppnar upp den än mer. Som generalsekreterare för Sveriges hembygdsförbund reflekterar han kring den roll som hembygdsrörelserna kan ha i kampen om bilden av Sverige i en tid präglad av höger-nationalism. Han lyfter fram att det inte finns en landsbygd utan tusentals som var och en skiljer sig från andra.

and transformed a meadow into a temporary storytelling stage along with local orchestra Lyran. Filling a natural space with a collage of stories and involving those who live there became another way of activating and experiencing this beautiful natural place. Johanna Byström Sims has seen all of the fates and places in Rydö as a tapestry that makes up the area's identity. But how can this be communicated to others? In her work, Johanna Byström Sims asks this question and offers several possible answers, showing how different artistic expressions can offer different pieces of the puzzle. When these are put together a larger picture begins to take shape. But the whole is complex. The parts are sometimes conflicting, perhaps even incompatible with each other. In her text Johanna Byström Sims reflect on the possibilities and difficulties that exist in an artistic work of this type. The young Rydö residents' stories that Johanna Byström Sims recorded will be part of a digital public artwork using Augmented Reality technology. The work will be installed in the spring of 2024 and is both site-specific to Rydö and can share Rydö voices with the greater world.

In his text, Lennart Hildingsson, director of Rydö Paper Mill Museum, invites us to the museum's work with aerial photographs of Rydöbruk, which led to an exhibition about local microstories. The exhibition came into being organically in which the local residents, and others with connections to the area, were invited to contribute with both objects and stories. He is also reflecting upon this artists' residency's impact on the museum's working methods. Another local voice – but from another part of the area – that is included in the publication is Kristoffer Kabell. He is a musician and songwriter from Unnaryd, the part of Halland that is sometimes described as the Smålandic one. Here, he contributes one of his song texts, which uses everyday yet personal vocabulary to paint a picture of the torment of depicting something that is difficult to capture. This results in the insight that everything exists simultaneously, even when we ourselves no longer remain.

Two other voices broaden the perspective and give views from other parts of Sweden, thereby situating Rydö within a wider context. For many years, Elfrida Bergman has worked to democratize historiography by broadening representation – primarily from queer perspectives, but also in relation to mobility, sex, ethnicity, and age as well as perspectives of urban and rural. In her text, Elfrida Bergman writes about the urgent need for new research in the archives, new methods for finding what has been hidden, and shed light on fates that finally find their place. She reflects on the boundary between fact and fiction, when fantasy is needed in order to compensate and the necessity of being able to see yourself in the history of a place in order to feel at home.

Jan Nordwall's text, which concludes this publication, both completes the circle and opens it up further. As General Secretary of the Swedish Local Heritage Association, he reflects on the role local heritage movements play in the struggle for the image of Sweden in a

Varje litet samhälle kan bära på en berättelse värd att föra vidare. Han betonar att hembygdsrörelserna visar kulturarvet just där det hände. Då skapas en direkt koppling till en uråldrig tradition samtidigt som nytt kulturarv ständigt produceras. Jan Nordwall betonar vikten av att bejaka det lokala perspektivet och berättelsen för att synliggöra att Sverige är och alltid varit en mångfald av människor och platser.

Vi hoppas att den här publikationen och alla textbidragen blir till ytterligare lager i en komplex berättelse, eller om en hellre vill – fler trådar i en större väv som bildar en gemensam identitet.

time marked by right wing nationalism. He emphasizes that there is not one rural area but thousands, each of which is different from the others. Every community holds a story worth carrying onward. He points out that the local heritage movement shows cultural heritage where it happened. As such, a direct connection to an age-old tradition is created at the same time as new cultural heritage is constantly being produced. Jan Nordwall emphasizes the importance of affirming the local perspective and story in order to make visible that Sweden is and has always been a diversity of people and places.

We hope this publication and all of the contributions become further layers in a complex story, or rather – more threads in a larger tapestry that forms a shared identity.

MUSEET I RYDÖBRUK SAMLADE OCH FORTSÄTTER SAMLA MIKROHISTORIER THE MUSEUM IN RYDÖBRUK COLLECTED AND CONTINUES TO COLLECT MICROHISTORIES

Lennart Hildingsson

Margareta Johansson, bosatt i Anderstorp kom till bruksmuseet med den extra vadderade yllerocken och en mikrohistoria.

Margareta Johansson, resident of Anderstorp, came to the Paper Mill Museum with the extra-padded wool coat and a microhistory.

”Kom och berätta era egna historier”. Uppmaningen lämnade vi till besökare till bruksmuseet och Rydöbor när årets och sommarens temautställning öppnades: ”Mikrohistorier från Rydöbruk.” Vid en av söndagarna kom Margareta Johansson, från Anderstorp i Småland, med en tung rock i famnen.

”Den hade min farfar, rättaren Karl D Nilsson, när han skjutsade direktörerna från Bruket med häst och vagn till järnvägsstationen i Torup.”

Rocken var inköpt på Oskar Håkansson's manufakturaffär i grannbyn Torup. Men inte ens det tjockt vävda ylletyget hindrade rättaren, där han satt uppe på kuskbocken, från att frysa av köld då vinterns vindar svepte fram. När fåren vid Rydö gård slaktades på hösten beredde därför hans hustru Frida ett skinn från ett av djuren. Det sydde hon fast som en ullig fodring till rocken.

Ett tiotal liknande inlämnade historier och föremål har sedan ingått i utställningen, vilken baserat sig på dokument och berättelser om hus, byggnader och invånare från bruksorten. Utställningen är svar var på utmaningen av att Rydöbruk utsetts som arena för Art Inside Outs konstresidens ”Skuggspel” i Hylte kommun 2023. Frågan var: Hur kan vi från museets sida ”aktivera mikrohistorier vid sidan av den allmänna minnesbilden” av bruksortens historia?

Rydöbruk har en industrihistoria som sträcker sig bak till det järnbruk som 1742 anlades vid Knystaforsen i ån Nissan. Samhället som det ser ut idag är i huvudsak format av en senare epok kring massa och papper som började tillverkas i fabriksområdet vid förra sekelskiftet. Den ”postindustriella” orten har idag drygt 400 invånare, varav en hälft har släktband till industriepoken under 1900-talet och en halva utgörs av de som flyttat hit under senare decennier.

Samhällsmiljön med sina spår av brukshistoria utgör ett riksintresse för kulturminnesvården. Massabruksepoken tog slut 1945. Under de följande decennierna blev förlusten av dess arbetstillfällen ersatt genom en mängd nystartade industrier: snickerifabrik, sågverk, mekanisk verkstad, gjuteri och senare också en spånskivefabrik. Den samhällsstruktur som växt fram under tidigt 1900-tal, dess boende och samhällsliv i övrigt, levde därmed vidare in i och genom efterkrigstidens konjunkturutveckling.

Merparten av denna struktur, och en kulturmiljö formad av den tidiga industriutvecklingen, fanns kvar då länsstyrelsen i Halland i samverkan med Hylte kommun under 1980-talet tog fram både bevarandeplan och identifierade Rydöbruks riksintresse. De senaste 40 åren i Rydöbruk har präglats av en samhällsutveckling som inte fullt kunde förutses i bevarandeintentionerna. Butiker, serviceinrättningar av olika slag, postkontor med mera har helt och hållet försvunnit från orten.

Därmed står många byggnader, inte minst affärsfastigheter i centrala Rydöbruk, tomma och hotade av fortskridande förfall och på sikt att bli rivna. Detsamma gäller byggnader som tillhört bruksepokens varierande folkrörelseliv. Även delar av industrimiljöerna i Rydöbruk

”Come and tell your own stories.” We presented this exhortation to paper mill museum visitors and the residents of Rydö when this year's feature exhibition was opened: ”Microhistories from Rydöbruk.” One Sunday, Margareta Johansson from Anderstorp in Småland came with a heavy overcoat in her arms.

”This is what my grandfather, foreman Karl D. Nilsson, wore when he drove the managers from the Mill by horse and wagon to the train station in Torup.”

The coat had been purchased at Oskar Håkansson's textile store in the neighboring town of Torup. But not even this thickly-woven wool fabric prevented the foreman, sitting up in the driver's seat, from freezing when the winter winds were blowing. So when the sheep at Rydö farm were slaughtered in the fall, his wife Frida prepared a sheepskin from one of the animals. She sewed this in to make a woolly liner for the coat.

Ten similar stories and objects have since been included in the exhibition, which was based on documents and stories about houses, buildings, and residents from the mill town. The exhibition is an answer to a question that arose when Rydöbruk was designated as a venue for Art Inside Out's artist residency ”Shadowplay” in Hylte municipality in 2023. This question was: how can we at the museum ”activate microhistories alongside the familiar shared memory” of the mill town's history?

The industrial history of Rydöbruk goes all the way back to the ironworks established at Knysta Falls in the Nissan river in 1742. The community as it looks today was primarily formed by a later epoch around wood pulp and paper that began to be produced in the mill town at the turn of the last century. The ”postindustrial” area today has just over 400 residents, half of whom can trace their lineage to the industrial epoch during the 1900s and half of whom moved here during later decades.

The community, with its vestiges of mill history, is of national importance for cultural heritage preservation. The wood pulp mill epoch ended in 1945. Over the following decades, the lost job opportunities were replaced by a variety of newly-established industries: carpentry shops, sawmills, machine shops, a foundry, and later, also a particle board factory. The social structure that grew forth during the early 1900s, its housing and its social life in general, therefore lived on in and through the postwar economic development.

The greater part of this structure, and a cultural environment formed by the early industrial development, remained as the county government in Halland, in collaboration with Hylte municipality, established a preservation plan in the 1980s and cemented Rydöbruk's national importance. Over the last 40 years, Rydöbruk has been marked by a development trajectory that could not fully be predicted in the preservation intentions. Shops, service establishments of various sorts, post offices and more have completely disappeared from the area.

With that, many buildings—especially business buildings in central Rydöbruk—stand empty, threatening quick

som inte används på ursprungligt vis försvinner. Energitbolaget Statkraft rev alldeles in på Art Inside Out-residenset de sekelgamla vattenanläggningar som tidigare har använts för elkraftsproduktion.

Det är denna miljö som konstnärerna Johanna Byström Sims och Eric Andersson mött under sina residensmånader. De senare årens utveckling för Rydöbruk ligger blottlagt i landskapet, vilket också speglar motsvarande öde för många, många andra orter av samma storlek i vår sydliga landsända. Detta har präglat Byström Sims och Anderssons konstnärliga skapande.

Personligen har jag haft två roller under residensperioden. Jag har dels haft ett uppdrag att lotsa och bistå konstnärerna under deras vistelse och processande. Dels har jag som ordförande för ortens historiska förening haft ansvar för arbetet vid Rydö Bruksmuseum. Museet, som vid sidan om traditionella utställningar, också är en plattform för studiecirkel, har verksamhet för ortens låg- och mellanstadieskola och fungerar som en social mötesplats.

Har residenset "Skuggspel," kopplat till mikrohistorier, bidragit till en annan syn på oss själva och vår ort?

På detta kan jag inte svara med mer än att residenset lett in oss knutna till museet på nya vägar till att förvalta vår historia. Egentligen var vår ansats under sommaren kring utställningen "Mikrohistorier från Rydöbruk" mycket djärv: 2023 års utställning är inte klar, men kom och gör den färdig för oss!

Det funkade.

Ett sätt att fånga upp mikrohistorier från trakten och olika tider, är den Digitala kartan över Rydöbruk på vilken man "klickar" på byggnader och platser för att ta del av historiska bilder, fakta och uppgifter om människor som levat just där. Den fick vi hjälp med att skapa av ett par studenter från Högskolan i Halmstad och Utbildningen i digital design och innovation; Elliot Gustafsson och Sara Dahlander, som spontant tog kontakt med oss då residensförberedelserna blev kända.

Kartan kompletteras fortlöpande med uppgifter som lämnas av museets besökare och är nu ett permanent inslag på Rydö bruksmuseum.

Något som vi stoppade in i utställningen och som fått oväntad betydelse är den stora svarta mjuka soffa med kuddar som vi placerade mitt i utställningsrummet. Den har stått framför duken där vi projicerat ett bildspel med flygfotografier från 1970-talet på alla hus och byggnader i Rydö.

I soffan har besökare berättat sina egna historier för varandra. Runt den har personer återsetts efter många år på olika håll; barndomsvänner, arbetskamrater från förr och avlägsna släktingar.

Lennart Hildingsson är föreståndare för Rydö Bruksmuseum och har ett förflutet som journalist på Hallands Posten.

decay and at risk for demolition. Included are buildings that belonged to the rise and fall of popular movements in the paper mill epoch. Remnants of the industrial milieu in Rydöbruk that are not used in their original ways are also disappearing. State energy company Statkraft tore down the hundred-year-old waterworks, previously used for electricity production, that stood right next to the Art Inside Out residence.

This is the environment that Johanna Byström Sims and Eric Andersson encountered during their residency months. The later years' development for Rydöbruk is laid bare in the landscape, which also reflects a similar fate for many other areas of the same size in our southerly part of the country. This has impacted Byström Sims' and Andersson's artistic creation.

I have personally served two roles during the residency period. One to guide and assist the artists during their stay and throughout their process. The other was, as chair of the area's historical association, to take responsibility for the work at the Rydö Paper Mill Museum. In addition to being a venue for traditional exhibitions, the museum is a space for study circles, hosts the area's elementary and middle schools, and functions as a social gathering place.

Has the residency "Shadowplay," connected to microhistories, contributed to expanded perspectives of ourselves and our area?

On this question, I can only say that the residency has inspired those of us who are connected to the museum to follow new paths of preserving our history. Our strategy during the summer around the exhibition "Microhistories from Rydöbruk" was actually quite bold: The 2023 exhibition isn't ready yet; come and finish it for us!

It worked.

One way to capture microhistories from various parts of the area and from different times is the Digital Map of Rydöbruk, on which people "click" on buildings and places in order to see historical pictures, facts, and information about people who lived in those exact places. To create this, we had the help of a couple students from Halmstad University and the Digital Design and Innovation program—Elliot Gustafsson and Sara Dahlander, who spontaneously contacted us after hearing about our artist residency preparations.

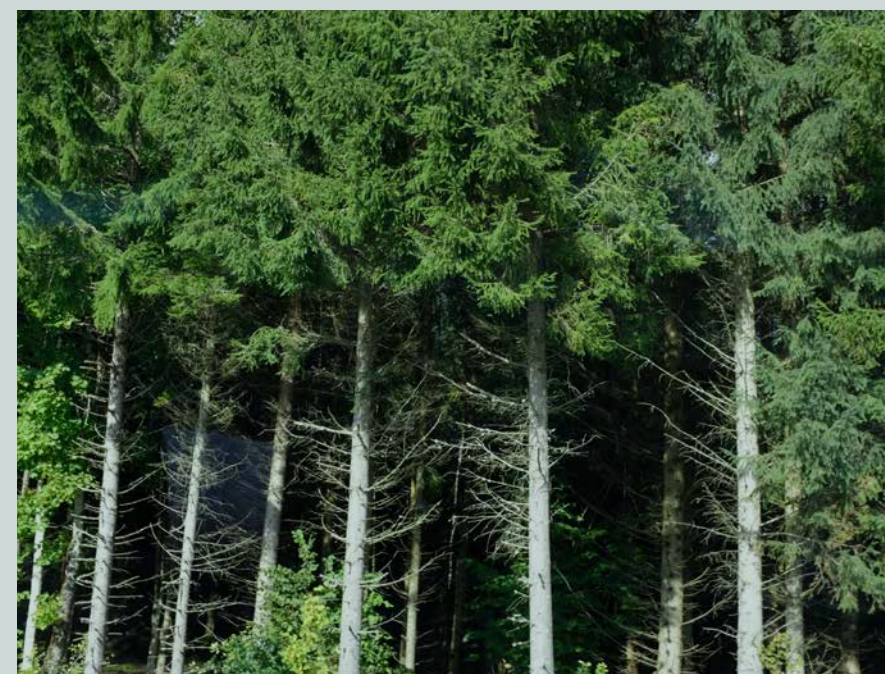
The map is constantly updated with information given to us by museum visitors and is now a permanent feature of the Rydö Paper Mill Museum.

One item we included in the exhibition that has had unanticipated significance is the large, soft, black, pillowed sofa that we placed in the middle of the exhibition space. It has been centered in front of the screen where we projected a slideshow of aerial photographs from the 1970s showing all of the houses and buildings in Rydö.

On that sofa, visitors have shared their own stories with each other. Around it, people have reunited after many years spent far apart—childhood friends, former work colleagues, and distant relatives.

Lennart Hildingsson is the manager of the Rydö Paper Mill Museum and worked previously as a journalist at Hallands Posten.

ERIC ANDERSSON

[BIO]

ERIC ANDERSSON

Eric Andersson är konstnär och arkitekt, som arbetar platsspecifikt och interdisciplinärt med utgångspunkt i stadsomvandlingsprocesser, gemensam förvaltning och artöverskridande relationer. Han intresserar sig för platser som existerar i skuggan av utvecklingen, som ofta besitter värden som har en tendens att glömmas bort när samhällen "utvecklas". Värden bortom säkerhet, homogenitet och ordning. Eric Anderssons arbetsmetoder kan ta form som situationsspecifika kartläggningar, visuella idéförslag och fysiska interventioner i samhällens marginaler. Han är utbildad vid Konstfack och Chalmers, och är för tillfället baserad i Stockholm.

Under sin tid i Rydö har Eric Andersson intresserat sig för "Sågverkstomten" som är en förorenad industritomt i anslutning till det före detta bruksområdet, och som under de senaste 40 åren stått inhägnad. Platsen har omvandlats till ett nästintill ogenomträngligt naturområde, där tillträde är förbjudet. Hans arbete med tomten har utgått från samtal med några av de människor som arbetat på Sågverket och som minns den från tiden innan bruket lades ned och naturen tog över platsen, men också från egna vandringar och undersökningar av området. Som en performance och ett sätt att begrunda denna del av Rydös historia och framtid invigde Eric Andersson en informationsstation till kulturarvet Sågverkstomten under residensets slutskede.

Eric Andersson is a Swedish artist and architect, working site-specific and interdisciplinary, often with a starting point in urban transformation processes, collective care-taking and cross-species relationships. He is interested in places that exist in the shadow areas of progress, places that often possess values that tend to be forgotten within spatial development processes. Values beyond security, homogeneity and order. Eric Andersson's working methods can take the form of situation-specific mapping, conceptual visual proposals and physical interventions in the margins of society. He is educated at Konstfack University of Art, Craft and Design in Stockholm and Chalmers University of Technology in Gothenburg. He is currently based in Stockholm.

During his time in Rydö, Eric Andersson has taken an interest in the "Sawmill site", which is a contaminated industrial site adjacent to the former mill area, and which has been fenced off for the past 40 years. The site is transformed into an almost impenetrable natural area, where access is prohibited. His work with the site has been based on conversations with some of the people who worked at the Sawmill and who remember it from the time before the mill closed down and nature took over the place, but also from his own walks and investigations of the area. As a performance and a way to contemplate this part of Rydö's history and future, Eric Andersson inaugurated an information station to the cultural heritage "Sawmill site", during the final stage of the residency.

Informationsstation till kulturarvet
Sågverkstomten i Rydöbruk. Konst i offentlig miljö
av Eric Andersson.

Information station for the cultural heritage
Sawmill site in Rydö. Public art by Eric Andersson

ETT FÖRSÖK ATT FÖLJA SÅGVERKSTOMTENS STIGAR

O
C
H
T
O

LEDER

AN ATTEMPT

FOLLOW THE SAWMILL SITE'S PATHS AND TRAILS

Eric Andersson

Texten är skriven under Eric Anderssons vandringar på Sågverkstomten – en förorenad industritomt som under de senaste fyrtio åren omvandlats till ett nästin-till oframkomligt naturområde.

Precis innan området börjar är vegetationen låg, växterna är unga. Bara skott har vuxit upp sedan saneringen. En öppen plats har blivit till korsning för rådjur. Jag är ute i skymningen. En stig försvinner in genom öppningen i stängslet och delar sig i två. Jag vill helst inte stöta på något djur, varken skrämmas eller bli skräm.

Hålet i stängslet ligger precis där den gamla infarten låg. Jag lockas in, men försöker se ut som ett träd från bilvägen. Jag följer rådjurens stig. Vildsvin går väl också in på led, eller kanske snarare i grupp?

Det finns en historia kring den här platsen som fortfarande gör sig påmind i Rydöbruk. En historia om arbete, som inte bara omformade arbetarna och samhället, utan även det fysiska landskapet.

Där stigen delar sig tar jag till vänster. Mycket täta snår. Och sedan ett före detta öppet stråk. Järnvägsrälsen är lite upphöjd. En del träd har vuxit mellan spåren. De har haft mer än trettio år på sig att växa sig stora.

Den sista aktiviteten på området avvecklades runt 1980. Jag undrar hur länge platsen ska fortsätta vara inhägnad? Finns det någon plan? Hur går marken vidare efter att ha blivit systematiskt förgiftad?

Jag försöker att inte stöta emot de torra grenarna. De sitter för tätt. Jag håller mig till de öppna partierna. Små stråk mellan träden med lägre

This text is written during Eric Andersson's wanderings around the Sawmill site – a polluted industrial property that, over the past forty years, has been transformed into an almost inaccessible natural area.

Just before the area begins, the vegetation is low, the plants are young. Only shoots have grown since this area was cleared. An open space has become a crossing for deer. I am out at dusk. A path disappears in through the opening in the fence and leads in two different directions. I would rather not run into any animals; I don't want to scare or be scared.

The hole in the fence lies exactly where the old entrance lay. It lures me in but I try to look like a tree from the roadway. I follow the deer path. Wild boar must also enter single file, I think, or maybe more often in a group?

There is a history around this place that still makes itself known in Rydöbruk, a history of work that not only shaped the workers and the community, but also the physical landscape.

Where the path splits, I head to the left. There is very dense brush and then a stretch that used to be open. The railway rails are slightly raised. Some trees have grown between the tracks. They've had more than thirty years to grow big.

The last activity in the area ceased around 1980. I wonder how long this place will continue to be fenced in. Is there a plan? How does the ground move on after being systematically poisoned?

I try not to bump against the dry pines. They are too dense. I keep to the open areas, small stretches between the trees with shorter vegetation. I notice wood ragwort, ferns, wild strawberries, goldenrod, St. John's wort, sorrel, raspberries, mouse-ear hawkweed, and honeysuckle.

The land is owned by Stora Enso and is managed from their offices in Värmland, more than four hours' drive to the north. But the property has actually already been abandoned. It is now managed by young trees, plants, and animals. Playing children – those who defy the barriers. A young place, with the absence of older generations.

The remains stand witness to earlier activity. Time does something with these finds. It can be just as difficult to understand a fifty-year-old relic as a

vegetation. Glesstånds, träjon, smultron, gullris, johannesört, bergsyra, hallon, gråfibbla och vildkaprifol.

Marken ägs av Stora Enso och förvaltas från deras kontor i Värmland. Men tomten har egentligen redan överlämnats. Den förvaltas nu av unga träd, växter och djur. Lekande barn. De som trotsar avspärningarna. En ung plats, med avsaknad av äldre generationer.

Lämningar vittnar om den tidigare aktiviteten. Tidsaspekten gör något med de här fynden. Det kan vara lika svårt att förstå en femtio år gammal lämning som en fem tusen år gammal. Berättelser finns kopplade till föremålen som ingen kan berätta idag.

Jag tar en stig som inte formats av människor. Den slingrar sig fram mellan alarna. Jag undrar om det finns någon mening med att fortsätta.

Jag rör mig mot en plats jag valt ut på kartan. Det ryktas om att den fortfarande ska vara obebod. Det var där impregneringen skedde. Resten av tomten användes som upplag för torkning. Arsenik och kresot från stolpar och bräddor droppade ner i jorden.

Här syns tecken på förgiftning. Torrt och kargt, visset, en bränd känsla på marken. Några korta träd har stannat i växten för att sedan dö, vissa krokiga. Styvmorsviol och enbjörnmossa smulas sönder under skorna. Platsens trauman är fullt synliga.

Skuggan av impregneringsverket syns fortfarande tydligt på marken. Ett rumsligt minne, som påminner oss om den framtid som förhindrades att bli verklighet. Nu är stängslet väldigt nära. Barnen leker bara några meter bort.

Hur förhindrar vi att någon gräver i den här jorden i framtiden? Avfallsdeponier och vildmarker möjliggörs genom upprätthållande av gränser och exkludering av människor.

En förorenad plats är ett kulturarv, en efterlämning från vår tid till kommande generationer. Likt stora naturlandskap är även de förorenade platserna värdefulla för att lära känna oss själva.

Det jag vill göra är att underhålla platsen, så att lämningarna förblir synliga. Definiera stigar och leder, markera ut, lyfta upp till ytan och kasta ljus. Se till att dess värden inte går förlorade.

En förorenad plats är ett kulturarv, en efterlämning från vår tid till kommande generationer. Likt stora naturlandskap är även de förorenade platserna värdefulla för att lära känna oss själva.

five-thousand-year-old one. The stories connected to the objects have no one left to tell them today.

I take a path not formed by people. It meanders forth between the alders. I wonder if there is a point to continuing.

I move toward a place I chose on the map. The rumor is that it is still barren. It was where the impregnation happened. The rest of the property was used as a storage area for drying. Arsenic and creosote from posts and boards fell down into the earth.

There are signs of poisoning here. It is dry and barren, withered, a burned feeling to the ground. A few short trees have stopped growing and then died, some of them crooked. Wild pansy and juniper hair moss are crushed under my shoes. The trauma of the place is fully visible.

The shadow of the impregnation work is still obvious on the ground. A spatial memory that reminds us of the future that was prevented from becoming reality. The fence is incredibly close – children play only a few meters away.

How do we prevent people from digging in this earth in the future? Landfills and wilderness are made possible by the upholding of boundaries and exclusion of people.

A polluted place is cultural heritage, something left behind from our time for future generations. Like grand natural environments, even the polluted places are valuable as we come to understand ourselves.

Stigen jag går nu har trampats många gånger förut. Det är ingen slump, inga andra vägar här är framkomliga. Några olika leder möts precis vid en skräphög. Sedan en skarp vänstersväng. Jag hör myror vandra över torra löv. Det är först när de börjar bli lite äldre, nästan på väg att dö, som de skickas ut på stigarna för att hämta mat.

De historiska vägarna genom området blandas och vävs samman med de nya djurens stigar. Ett mellanartligt ärvande. Vandringslederna måste upprätthållas, jag undrar hur regelbundet.

Snart är jag inne på sista biten av tomten. Djurstigarna är tydligare här. Någon slags textilmatta, korvar sig ut och in. Naturen mindre storslagen. I stort sett bara träd och gräs. Gångar mellan tätare sektioner.

Kronorna slår ihop och skapar oljud. Mer mörker än ljus på marken. Varningsläte i bakgrunden. Lockespindel på axeln. Både pennan och telefonen dör snart.

Vildsvin eller liknande djur gick över bron och sen tillbaka igen. Kan det finnas ett hål i staketet där? Det räcker för idag.

What I want to do is to maintain the place so that the traces continue to be visible. I want to define paths and trails, mark them, raise them to the surface, cast light on them. Make sure that their value isn't lost.

The path I am walking now has been traveled many times before. This is no coincidence; no other paths here are passable. A couple different trails converge right by a trash heap. Then a sharp turn to the left. I hear ants wandering over dry leaves. It is only when they grow a little older, almost on the verge of death, that they are sent out along the paths to fetch food.

The historic paths through the area are mixed with and woven together with those from new animals. An interspecies heritage. The walking paths must be maintained; I wonder how regularly.

Soon, I have come to the last bit of the property. The animal paths are clearer here. A sort of carpet, tucking out and in. The nature here is less grand, largely just trees and grass. Paths between denser sections.

The treetops knock together and make noise. More darkness than light on the ground. A warning cry in the background. A daddy long legs on my shoulder. Both my pen and my phone will soon die.

Wild boar or similar animals have gone over the bridge and then back again. Could there be a hole in the fence there? That's enough for today.

A polluted place is cultural heritage, something left behind from our time for future generations. Like grand natural environments, even the polluted places are valuable as we come to understand ourselves.

QUEER HISTORIESKRIVNING

Elfrida Bergman

Somliga berättelser når aldrig utställningsrummen, hur samhällsbetydande och drabbande de än är. Vissa för att ingen helt enkelt tänkt på dem, för att traditionell historieskrivning är begränsad utifrån sin tids normer och värderingar. Andra för att de aktivt valts bort på grund av stigma, skam och tabun. För att de utmanar. Synliggör sprickorna i fasaden.

I mitt arbete med queer historieskrivning har nästan alla tips varit vaga.

”Säg inte att det kom från mig, men när jag var liten på 1960-talet var det två tanter som brukade åka med skolskjutsen till affärn. De bodde ihop och kallades för Blåbärsflickorna.”

Tre års research senare ledde det mig till Barbro Alvings brevarkiv, där fyra förtvivlade men förhoppningsfulla brev återfanns, skrivna på 1940-talet av Valborg Hansson Seger från Yttre Hertsånger i Västerbotten. Fyra kärleksbrev till Bang. Ett besök till det gulrosa huset på Blåbärsbacken och en återfunnen diktsamling senare kunde Blåbärsflickorna och deras hus skrivas in i historien. Snart samlades ett tiotal queers i olika åldrar och höll en lesbisk ritual på platsen, för att hylla de som gått före och skapat utrymme för oss som lever nu.

2015 formulerade den dåvarande myndigheten Riksutställningar i en rapport att upplevelsen av historielöshet leder till “rotlöshet, ensamhet och frågor om identitet. De blinda fläckarna i historieskrivningen påverkar individer, grupper och hela samhällen”. Rapporten hette “Museerna och HBTQ” och sedan den gavs ut har det hänt en del. Men inte jättemycket.

Även om hbtq-rättigheter vunnit mark i samhället, är frågorna ännu kontroversiella för många av våra museer. Museichefer som flackar med blicken när frågan kommer på tal, eller rakryggat säger att de inte kan göra sådana specialsatsningar för att “Vi är ett museum för alla!”. När museerna grundades under nationalromantiken, blev uppdraget att konstruera en enhetlig och framgångsrik bild av nationen Sverige. Allt brokigt och skavigt valdes bort, och få saker har skavt mer än hbtq-frågan.

Fram till 1944 var det kriminellt att leva ut sin homosexualitet. Ända till 1979 ansågs vi sjuka och kunde institutionaliseras för våra begär. Vilket arkiv ville ta emot sådant tabubelagt material? Även i familjealbum och släktkrönikor har vi osynliggjorts. Aktivt dolts undan. Våra dagböcker och brev har bränts upp eller möglat av släktens skam på fuktiga vindar. Få av oss har haft barn som burit våra minnen vidare.

QUEER HISTORIOGRAPHY

Some stories never reach exhibition spaces, no matter how socially significant and impactful they are. Sometimes this is for the simple reason that no one has thought of them, since traditional historiography is limited by the norms and values of its time. But sometimes, the stories are actively eliminated because of stigmas, shame, and taboos. Because they challenge us. They make visible the cracks in the façade.

In my work with queer historiography, almost all of the tips I’ve received have been vague.

“Don’t say that this came from me, but when I was little, in the 1960s, there were two older ladies who used to ride into town with the schoolchildren in order to go to the store. They lived together and were called the Blueberry Ladies.”

Three years of research later led me to Barbro Alving’s letter archive, where four confused but hopeful letters were found, written in the 1940s by Valborg Hansson Seger from Yttre Hertsånger in Västerbotten. Four love letters to Bang. One visit to the yellow and pink house on Blåbärsbacken, Blueberry Hill, and one rediscovered poetry collection later, the Blueberry Ladies and their house could be written into history. Soon, ten queer-identifying people of varying ages gathered and held a lesbian ritual there to honor those who went before and created space for those of us who are living now.

In 2015, the now-defunct Swedish Exhibition Agency formulated in a report that the experience of being history-less leads to “rootlessness, alienation, and questions of identity. The blind spots in the writing of history impact individuals, groups, and all of society.” The report was called “Museums and LGBTQ+,” and since it was published, some things have changed. But not much.

Even though LGBTQ+ rights have gained ground in society, the questions are still controversial for many of our museums. Museum directors’ eyes begin darting about when the issues come up, or they say firmly that they cannot make such special efforts for certain groups because “We are a museum for everyone!” When the museums were established during the era of National Romanticism, the task was to construct a unified and successful image of Sweden as a nation. Everything that was complicated and hurtful was left out, and few things have been more hurtful than the treatment of the LGBTQ+ community.

Until 1944, it was a crime to live life as a homosexual. Until as late as 1979, we were seen as sick, and we could be institutionalized for our desires. What archive

Material som överlevt tolkas genom heteronormativitetens förvridna lins. Det är så normer funkar, de utger sig för att vara eviga sanningar och grumlar blicken. De präglar våra tolkningar efter vår tids föreställningar.

”Selma Lagerlöf var halt och kunde därför inte hitta sig en man på dansbanorna, istället försvänk hon i sagornas värld och levde ensam.”

Så lät det när jag gick på en guddad tur på Mårbacka för några år sedan. I själva verket hade Selma en enorm bekantskapskrets och två parallella kärleksrelationer med Sophie Elkan och Valborg Olander. Båda fick egna sovrum vägg i vägg med Selmas, med smidiga dörrar emellan. Olanders rum är fortfarande låst. Får inte ses av allmänheten.

”Män i frälsningsarméns fjällmission levde som bröder, de bodde och arbetade hela livet tillsammans.”

Att bli frälsningssoldat var en av få möjligheter för samkönade par att leva tillsammans utan att bli miss-tänkliggjorda. När jag besökte Frälsningsarméns arkiv i Stockholm 2016 berättade en pensionerad officer om flera exempel på homosexuella frälsningssoldater som blivit avslöjade och återkallats från missionsuppdraget. Jag lovade att inte säga till någon att han berättat det.

”Bus-Ida! Jodu, hon klädde sig i kostym och slips och bjöd upp flickor till dans. Ingen hade något emot det då hon var bra på att dansa, men hon var allt lite galen.”

would accept such taboo-bound material? Even in genealogies and family chronicles, we were invisible, actively tucked away from sight. Our journals and letters were burned or left in damp attics to become moldy from family shame. Few of us have had children to carry our memories onward.

Material that survived has been interpreted through the distorted lens of heteronormativity. This is how norms function; they present themselves as eternal truths and obscure our vision. They impact our interpretations according to the attitudes of our time.

“Selma Lagerlöf was lame and therefore couldn’t find a husband on the dance floor; instead, she immersed herself in the world of stories and lived alone.”

This is what I heard on a guided tour of Mårbacka a few years back. In actuality, Selma had a huge circle of friends and two parallel romances with Sophie Elkan and Valborg Olander. Each had her own bedroom, wall-to-wall with Selma’s, with doors adjoining them. Olander’s room is still locked and cannot be viewed by the general public.

“People in the Salvation Army’s mountain mission lived as brothers; they lived and worked together for their entire lives.”

Becoming a Salvation Army soldier was one of the few opportunities for same-sex couples to live together without being suspected. When I visited the Salvation

**MUSEER ÄR MAKTCENTRA SOM
PRÄGLAR VÅR**

BILD

**AV HISTORIEN, MEN OCKSÅ VAD
VI KAN DRÖMMA**

O

M

GÄLLANDE FRAMTIDEN

**MUSEUMS ARE THE CENTER
OF POWER THAT CHARACTERIZE
NOT ONLY OUR
IMAGE
OF HISTORY, BUT ALSO WHAT
WE
CAN DREAM ABOUT
THE PREVAILING FUTURE**

Könsöverskridande, att klä sig i det "motsatta" könets attribut, ses som ett tecken på psykisk ohälsa eller en barnlig lek. Ifall Bus-Ida var queer vet jag inte. Den enda nu levande person som verkade veta det valde att inte prata med mig, av risk för att själv avslöjas som hbtq-person. Det var år 2020.

Självklart fanns det människor som levde normbrytande utan att de var vad vi idag kallar för "queera". Ibland vet vi inte. "Vi kan ju inte hitta på att ett skelett vi grävt upp var böj, det är att skända dens minne!" sa en auktoritet inom svensk arkeologi till mig en gång. Hur många queera skelett har ni skändat genom att göra dem hetero? svarade jag. Nå. Vi behöver inte hitta på. Vi måste bara sluta se det queera som kränkande, sluta ta det normativa för givet, och träna våra ögon att se det queera när det finns rakt framför näsan.

Ett sätt är att involvera de som redan finlipat sin queera blick. Då de flesta etnologer, arkivarier, museologer och arkeologer inte tänkt tanken, har queers ofta haft den känslan. Kalla det intuition, "gaydar" eller en uppövd överlevnadsinstinkt för att hitta sina gelikan. Men vi hittar ofta varandra, trots de decennier som skiljer oss åt. Något i blicken på ett foto. En vag formulering i ett brev. En estetisk detalj. En släkting som de äldre talar om i brutna meningar. Som får oss att ana och ofta leder oss rätt.

2018. Jag arbetar med projektet "Myter och verkligheter. En lesbisk odysseé". På chans söker jag igenom Riksarkivets webbförteckning av personarkiv. Sällar ut de ogifta kvinnorna och ögnar arkivförteckningar på jakt efter den känslan. Om skulptrisen Ida Matton (1869-1940) från Gävle, står det att nästan alla brev i arkivet författats av släktingar. Rad på rad av bröder och mostrar. Slutligen: "Många brev kommer även från väninnan Elyda Russell, som under vissa perioder skrev i stort sett varje dag". Inte mindre än 115 brev från Elyda. Ett foto där Ida har den blicken. Till Carolina Rediviva på Uppsala universitetsbibliotek får jag och efter två dagars huvudvärk av att uttyda Elydas handstil, i ett brev från 1903, finns meningen som övertygar: "I had a restless night - as I felt very queer in my inside and wanted my chauffette vivante (värme-flaska) so much. It felt lonely and cold and miserable in my big bed - I wish I could have you all the time."

Fler foton, diskret formulerade men av begär drypande formuleringar och skulpturer av kvinnor med antydningar till hemligheter och åtrå, och för mig är saken säker. Tillräckligt säker. Lika säker som museer varit över otaliga människors heterosexualitet. Ida Matton var en av mina föregångare.

Genom tiderna har mängder av hbtq-personer haft historisk betydelse. Många samhällsviktiga personer har levt queert. Och även de som levde vanliga liv kan utgöra dyrbara skatter. De queera mikroberättelserna och personskildringarna hjälper inte bara de nya generationer av queers att identifiera sig med historien, de gör också att vi kan måla den större samhällsbilden.

Army's archive in Stockholm in 2016, one retired officer described several examples of homosexual Salvation Army soldiers who had been outed and were discharged from the mission. I promised not to tell anyone that he had told me this.

"Mischief-Ida! Oh yes, she dressed in a suit and tie and invited girls to dance. No one had a problem with it because she was good at dancing, but she was a little crazy, after all!"

Cross-dressing, dressing up in the "opposite" gender's attributes, is seen as a sign of psychological illness or a childish game. I don't know whether Mischief-Ida was queer. The only living person who seemed to know this detail chose not to speak with me due to the risk of being outed as LGBTQ+ themselves. This was in 2020.

Obviously, there were people who lived norm-breaking lives without being what we today call "queer." Sometimes we don't know. We can't just make it up that a skeleton we dug up was gay, this would sully their memory! one authority within the field of Swedish archeology told me once. How many queer skeletons have you sullied by calling them hetero? I asked in response. Now. We don't need to make it up. We just have to stop seeing queerness as an insult, stop taking normative lifestyles for granted, and train our eyes to see queerness when it stands right before our eyes.

One way is to involve those who have already honed their queer gaze. While most ethnographers, archivists, museologists, and archeologists have not thought about this, queer people have often had that feeling. Call it intuition, "gaydar," or a trained survival instinct to find others like them. But we often find each other, despite the decades that separate us. Something in the gaze in a photograph. A vague formulation in a letter. An aesthetic detail. A relative that the older family members speak of in stilted sentences. That gives us a sense and often puts us on the right track.

2018. I am working with the project "Myths and Realities: A Lesbian Odyssey." By chance, I search through the National Archives' online records of personal archives. I filter for unmarried women and peer through the archived records in search of that feeling. About the sculptress Ida Matton (1869-1940) from Gävle, it says that almost all of the letters in the archive were written by family members. Line upon line written by brothers and aunts. And finally: "Many letters also came from her friend Elyda Russell, who during certain periods wrote nearly every day." No fewer than 115 letters from Elyda. A photo in which Ida has that look. I head to Carolina Rediviva at Uppsala University Library, and after two days' headache of deciphering Elyda's penmanship, in a letter from 1903, I find the decisive sentence: "I had a restless night-as I felt very queer in my inside and wanted my chauffette vivante [hot water bottle] so much. It felt lonely and cold and miserable in my big bed-I wish I could have you all the time."

Hur levde människor i en värld som fördömde dem? Vilka strategier hade de för att skapa ett gott liv? Vilka ritualer och traditioner skapade de istället för vigslar och släktkalas? Hur hittade de varandra? Hur säkrade de upp för sjukdom och ålderdom då de inte hade en traditionell familj med barn som försörjde dem? Genom det normbrytande får vi syn på strukturerna för det allmänmänniska. När vi blottlägger samhällets utkanter ser vi dess kärna.

Ett museum är en plats som samlar, vårdar och visar. Men också en plats som sätter våra liv i en historisk, platsbunden och tematisk kontext. Som väcker känslor, skapar identitet, sammanhållning och ibland konflikt. Som visar vad som är viktigt, relevant och värt att berätta. Museer är maktcentra som präglar vår bild av historien, men också vad vi kan drömma om gällande framtiden. Det innebär också ansvar. Det är en lyx att kunna identifiera sig med historien, ett privilegium att läsa om sin hembygd och känna att "den har med mig att göra". För oss som inte passar in i normen kan det till och med vara livsviktigt att kunna relatera till berättelserna om hur det är, och har varit, att vara människa.

Elfrida Bergman är kulturanalytiker som arbetar för att demokratisera historieskrivningen genom att bredda representationen.

More photos, discreetly staged but formulated to be dripping with desire, and sculptures of women with suggestions of secrets and lust, and for me, it's a sure thing. Completely sure. Just as sure as museums have been over countless people's heterosexuality. Ida Matton was one of my predecessors.

Through the years, so many LGBTQ+ people have been historically significant. Many socially important people have lived a queer life. And even those who lived regular lives can leave precious treasures. The queer micro-stories and personal depictions don't only help new generations of queer people to identify themselves with history, they also make it so we can paint the greater picture of society.

How did people live in a world that condemned them? What strategies did they have to create a good life? What rituals and traditions did they create instead of marriages and family reunions? How did they find each other? How did they ensure they would be taken care of during sickness and old age when they didn't have a traditional family with children who took care of them? Through this norm-breaking behavior, we catch sight of the structures for the everyman. When we expose society's outskirts we see its core.

A museum is a place that gathers, protects, and shows. But also a place where we set our lives in a historic, site-specific, and thematic context. One that awakens feelings, creates identity, solidarity, and-sometimes-conflict. One that shows what is important, relevant, and worth telling. Museums are the center of power that characterize not only our image of history, but also what we can dream about the prevailing future. This means responsibility, too. It is a luxury to be able to identify yourself with history, a privilege to read about your own local heritage and feel like, "this has to do with me." For those of us who don't fit into "normal," it can even be a matter of life or death to be able to relate to the stories about how it is, how it has been, to be a human.

Elfrida Bergman is a cultural analyst who works towards more democratized historiography by broadening the representation.

EN DAG

En dag, ska jag sluta att va
Jag slutar dansa, jag slutar sjunga
Jag slutar att andas jag slutar att se
Jag slutar grubbla, jag slutar att le

Just nu, här jag och du
Här i den värld vi är
Vi skapar, vi söndrar, vi lämnar spår
Här i den värld som är vår

Allting som jag ger och allting som jag tar
Allt jag gör är allt jag lämnar kvar
När jag brunnit ut och allt ljuvt tagit slut
Ingen hand mot min kind
Jag blåser bort jag är vind

En dag, ska vi sluta o va
Vi slutar dansa, vi slutar sjunga
Vi slutar att älska, vi slutar att må
En dag ska vi förgå

Förut, i någon annans tid
I någon annans liv
En blink, en liten kort sekund
En blund, va deras stund

Men i spåren vi står från dom som gick igår
Det vi gör nu är vad nån annan har
När vi brunnit ut och allt ljuvt tagit slut
Ingen hand mot din kind
Vi blåser bort vi är vind

Sen när allting varit kommer allting igen
Det vi gör med våran stund är det som formar framtiden
Nu är alltid nu, både då och sen
Nu är alltid nu, du är jag och jag är du

Vattnet under bron det rinner där än
Vattnet under bron det kommer rinna där sen
Vinden den blåser, tiden den går
Vem skördar det vi sätter, vem får det vi sår.

Kristoffer Kabell

ONE DAY

One day, I will cease to be
I'll stop dancing, I'll stop singing
I'll stop breathing, I'll stop seeing
I'll stop brooding, I'll stop smiling

Here right now, you and I
Here in this world we're in
We create, we break, we leave traces
Here in this world that is ours

Everything I give and everything I take
Everything I do is everything I leave behind
When I've burned out and all that's sweet has ended
No hand on my cheek
I blow away, I am wind

One day, we will cease to be
We'll stop dancing, we'll stop singing
We'll stop loving, we'll stop feeling
One day, we will pass on

Before, in someone else's time
In someone else's life
A flash, a short little second
A wink, was their time

But we stand in the tracks of those who walked here before
What we do now is what someone else has done
When we've burned out and all that's sweet has ended
No hand on your cheek
We blow away, we are wind

And where everything has been, everything comes again
What we do with our moment is what shapes the future
Now is always now, both before and later
Now is always now, you are me and I am you.

The water under the bridge is still flowing
The water under the bridge will keep on flowing
The wind, it blows; the time, it goes
Who harvests what we plant, who gets what we sow.

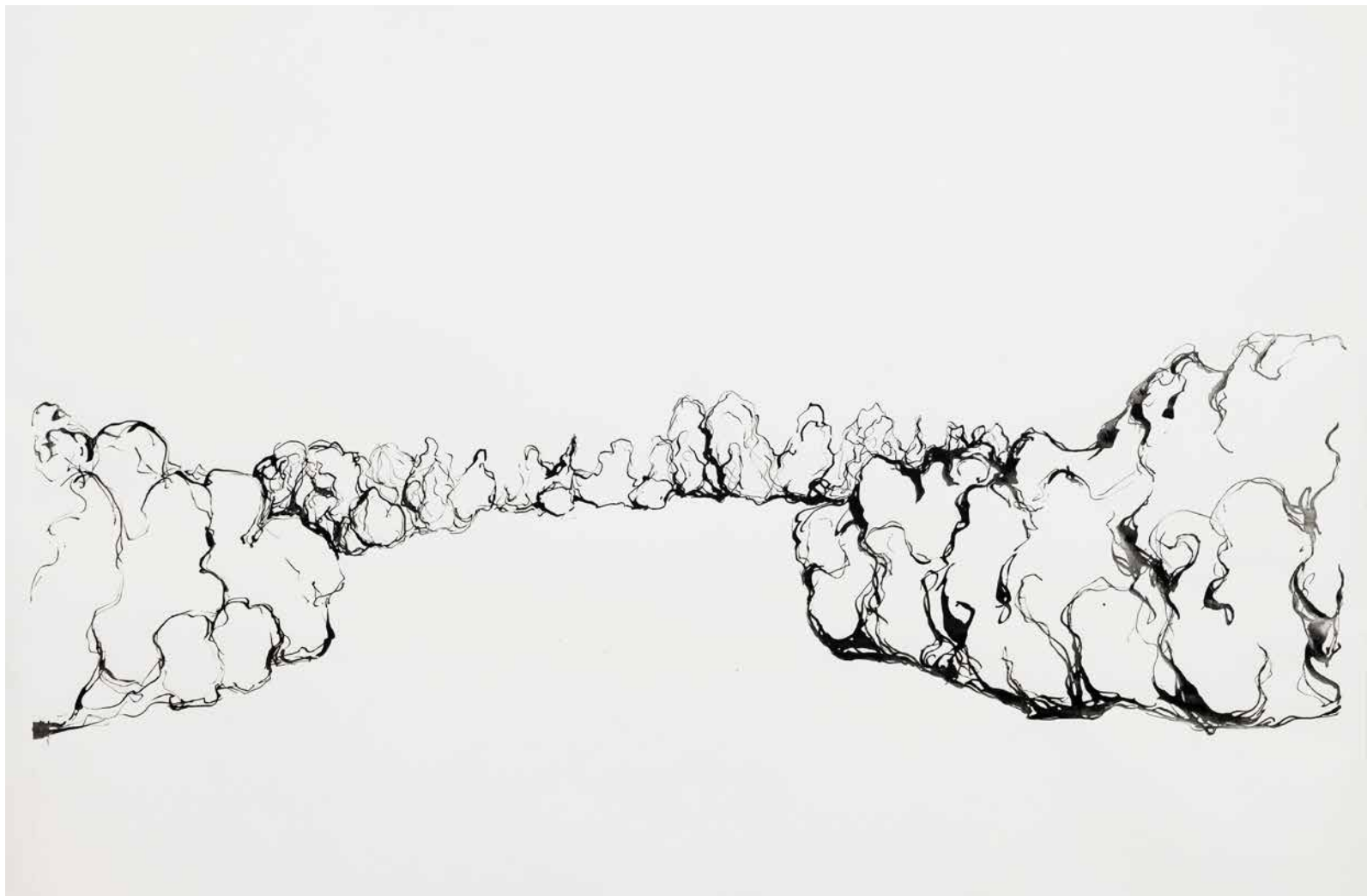
Kristoffer Kabell

**...VI SKAPAR,
VI SÖNDRAR,
VI LÄMNNAR
SPÅR**

**...WE CREATE,
WE BREAK,
WE LEAVE
TRACES...**

JOHANNA BYSTRÖM SIMS

[BIO]

JOHANNA BYSTRÖM SIMS

Johanna Byström Sims är konstnär och jobbar i olika material och tekniker, främst med ljud, teckning och skulptur. Med nyfikenheten som drivkraft rör hon sig genom biologiska och filosofiska system med fokus på människans roll i dessa. I en process där delar av en helhet plockas ut och betraktas utforskar hon de mönster som omger oss. Johanna Byström Sims har en grundutbildning i skulptur vid Bretton Hall College / University of Leeds och tog sin Master in Fine Art vid School of Visual Arts i New York 2001. Hon bor i Sala och Sundbyberg. Hennes konst visas i olika sammanhang runt om i landet och hon är också involverad i internationella projekt.

Johanna Byström Sims har grävt i Rydö Bruksmuseums arkiv efter inspelningar av äldre Rydöbors röster och samtidigt lyssnat till och spelat in några av de unga Rydöbors berättelser. Hon har skapat teckningar av sina upplevelser av bygden, men också förvandlat en äng till en tillfällig berättarscen tillsammans med den lokala musikkåren Lyran. Alla livsöden och platser som finns att ta del av i Rydö skapar tillsammans en väv som utgör ortens identitet. Men hur berättar man om det? I sitt arbete ställer Johanna Byström Sims denna fråga och erbjuder flera möjliga svar. De berättelser som hon arbetat med under sin tid i Rydö kommer att ingå i ett digitalt verk baserat på tekniken Augmented Reality, som installeras våren 2024. Verket är både platsspecifikt för Rydö, men visar också upp Rydöröster för en omvärld.

Johanna Byström Sims is a Swedish artist who works in various materials and techniques, mainly with sound, drawing and sculpture. With curiosity as a driving force, she moves through biological and philosophical systems with a focus on the role of humans in these. In processes where parts of a whole are picked out and considered, she explores the patterns that surround us. Johanna Byström Sims has an education in sculpture at Bretton Hall College / University of Leeds. She received her Master in Fine Art from the School of Visual Arts in New York in 2001. Johanna Byström Sims lives in Sala and Sundbyberg, Sweden. Her art is presented in various national contexts, and she is also involved in several international projects.

Johanna Byström Sims has dug in Rydö Bruksmuseum's archive for recordings of older Rydö residents' voices and at the same time listened to and recorded some of the young Rydö residents' stories. She has created drawings of her experiences of the countryside, but also transformed a meadow into a temporary storytelling scene together with the local music choir Lyran. All the destinies and places that we can take part of in Rydö create a fabric/webb that makes up the identity of the place. But how do you tell about it? In her work, Johanna Byström Sims asks this question and offers several possible answers. The stories that she has worked on during her time in Rydö will be included in a digital work based on Augmented Reality technology, which will be put together after the residency. The work is both site-specific for Rydö, but also showcases Rydö-voices for the outside world.

”Studier av Rydöbruk.” Teckningar av Johanna Byström Sims (sida 30, 34, 40). Performace på äng med Musikkåren Lyran (sida 31, 33).

“Rydöbruk sketches.” Drawings by Johanna Byström Sims (page 30, 34, 40). Performace in the meadow with local brass band Lyran (page 31, 33).

DÅ,

N
U

OCH
FRAMMÅT

P
A
S
T,

PRESENT
AND
FUTURE

Johanna Byström Sims

På det rymliga loftet som gjorts till min ateljé här i Rydöbruk ligger boken *Tusen och en natt*. Det är en samling österländska berättelser inom ramberättelsen om Schahrazad, vesirens dotter, som gifter sig med kungen. Schahrazad får honom att bryta sitt destruktiva mönster att mörda sina nyblivna gemåler morgonen efter bröllopet genom att varje kväll berätta en ny saga som hon lämnar oavslutad, så att han låter henne leva för att få höra fortsättningen. Hon berättar 1001 sagor för honom och efter det har han vant sig av med sin blodiga vana. Lagren av fristående berättelser som innesluts i en ramberättelse inspirerar mig och jag ser att det utgör formen till det jag ägnar mig åt i Rydö under hösten.

In the spacious loft that is my studio here in Rydöbruk lies the famous book *A Thousand and One Nights*. It is a collection of Eastern stories assembled within the narrative frame of Scheherazade, the vizier's daughter, who is marrying the king. Scheherazade gets him to break his destructive pattern of murdering his newly-married consorts the morning after the wedding by telling a new story every night but leaving it unfinished, so that he allows her to live in order to hear the continuation. She tells him 1001 stories, and after this, he has left behind his bloody bad habit. The layers of freestanding stories that are contained in this narrative frame inspires me, and I see that this is also the form I am following in Rydö during this fall.

När vi nyligen anlant till Rydö besöker vi barnen på skolan och träffar några av dem som utgör ett tillfälligt "politiskt skolparti" – *De stöttande demokraterna*. De har tagit initiativ till "Veka-dagen", en friluftsdag i naturområdet Veka, då vi är med och fiskar vattenkryp och täljer rönnpipor. Jag bjuder in barnen till Bruksmuseet och de får presentera sitt parti. Vi börjar prata om sådant som hänt i deras liv och deras iver att berätta stannar kvar i mitt medvetande.

Newly arrived in Rydö, we visit the children at the school and meet some of those who have made a temporary political school party – *The Supporting Democrats*. They have initiated the creation of "Veka Day," a day outdoors in the Veka nature preserve, and we join them, fishing for small creatures and whittling pipes from rowan branches. I invite the children to the Rydö Paper Mill Museum and they get to introduce their party. We begin talking about things that have happened in their lives, and their eagerness to tell their stories remains in my consciousness.

Alla livsöden som finns att ta del av i Rydö skapar tillsammans en väv som utgör ortens identitet. Det handlar kanske inte främst om att underhålla en officiell historia utan snarare om en omsorg om varandras upplevelser. När barnen berättar om viktiga saker som hänt i deras liv upplever jag dem som både specifikt personliga och samtidigt allmängiltiga. Det är de här upplevelserna som formar dem som personer och som sedan blir till varpen i Rydöväven.

All of the fates that can be seen in Rydö together create a tapestry that depicts the area's identity. It is perhaps not primarily about maintaining an official history but rather a way of tending each other's experiences. When the children tell about important things that have happened in their lives, I experience them as both specifically personal and simultaneously applicable to everyone. It is these experiences that form them as people and that later become the warp in the Rydö tapestry.

Att befinna sig i Rydö är som att konstant slungas mellan nutid och dåtid – en överraskande upptäckt av den dristighet och det kurage som löper som en ryggrad genom bygdens invånare, men också en påminnelse om en småorts ibland snäva perspektiv. Minnen av min barndoms platser för lek i skog och trädgårdar bubblar hela tiden upp när jag passerar en trädunge med lockande klätterträd eller en upptrampad passage i en häck. Jag vet

Being in Rydö means being constantly thrown between the present and the past – a surprising discovery of the pluck and mettle that runs like a spine through the village's residents, but also a reminder of a small town's sometimes narrow perspective. Memories of my childhood play spaces in forests and gardens bubble up constantly as I pass a grove of trees that tempt me with their climbing perfection

**ATT BERÄTTA MED KONST,
UTAN ATT ANVÄNDA SIG AV DET
SKRIVNA**

**ORDET
ÄR BÅDE UNDERBART, ROLIGT
OCH FÖRFÄRLIGT SVÅRT**

**P
Å**

SAMMA GÅNG

**STORYTELLING WITH ART,
WITHOUT EMPLOYING THE
WRITTEN**

**WORD,
IS WONDERFUL, FUN, AND
TERRIBLY DIFFICULT**

**A
T**

THE SAME TIME

inte om det är för att jag har tillbringat tid med barnen i Rydö skola eller om det helt enkelt är miljön som aktiverar leknerven.

Tack vare Bruksmuseet vid Nissadalsvägen har många historiska berättelser samlats och förmedlas kontinuerligt på olika vis. I en liten ort som Rydö är ett museum som detta ett viktigt inslag. Alla känner till det och många följer det på sociala medier, även om jag upplever att det kanske främst är den äldre generationen som är frekventa besökare. Men trots det verkar museet ändå ingå som en naturlig del i barnens världsbild.

Augmented reality – förstärkt verklighet. Man kan fråga sig vad förstärkt verklighet egentligen betyder. Som om den verklighet vi redan befinner oss i inte är tillräckligt intensiv. Kanske är alternativ verklighet mer beskrivande för vad det egentligen handlar om. I bruksorter dominerar ofta den del av historien som är knuten till bruket, även långt efter att bruket är nedlagt. I alla dessa små orter som allmänt ses som bruksorter i förfall är det historien som skapar identiteten. Och ur ett urbant perspektiv ses det ofta som att dessa orter stannat upp och befinner sig i det förflutna, medan staden utgör framtiden. Men om man tar ett steg tillbaka och betraktar det på håll, kan man istället se det som att bruksorterna ligger långt före, för de har redan upplevt en uppgång och fall och är nu mitt uppe i den omställningsprocess som till följd av industrialiseringens påverkan på klimatet ligger framför oss alla. Det känns viktigt att ge utrymme till barnens röster i detta narrativ. Jag vill att deras röster ska bli en levande del av bygdens historia i dåtiden, nutiden och framtiden och jag vill att barnen som berättar ska få sin egen plats längs den väg som leder genom Rydö. Med hjälp av augmented reality-tekniken går det att placera ljud på en specifik plats. Man kan röra sig runt på platsen eller gå därifrån, men ljudet stannar kvar. Varje barns röst får en plats där vi kan ta del av deras berättelse. Vi kan promenera längs Rydös huvudgata, Nissadalsvägen, och röra oss genom en väv av berättelser.

or a well-trampled passage through a hedge. I don't know if it is because I've spent time with children in Rydö school or if it is simply the environment that activates my play nerve.

Thanks to the Rydö Paper Mill Museum on Nissadalsvägen, many historical narratives have been collected and disseminated in different ways. In a small community like Rydö, a museum like this has an important impact. Everyone knows it and many follow it on social media, though I think the most frequent visitors are of the older generation. But despite this, the museum still seems to belong as a natural part of the children's view of the world.

Augmented reality. We could ask ourselves what “augmented reality” actually means. Is the reality we already find ourselves in not intense enough? Maybe alternative reality is a more accurate descriptive of what this is really about. In mill towns, the dominant thread is often that part of history that is connected to the mill, even long after the mill has been shuttered. In all of these small towns that are generally seen as mill towns in decay, it is this history that creates their identity. And from an urban perspective, it is often seen that these towns have come to a halt and reside in the past, while the cities are the future. But if you take a step back and observe it from a distance, you can instead see that the mill towns are far ahead because they have already experienced a rise and fall and are now in the middle of the revision process that, as a consequence of industrialization's impact on the climate, lies before us all. It feels important to give space to the children's voices in this narrative. I want their voices to be a living part of the town's history in the past, the present, and the future, and I want the children who tell their stories to have their own place along the path that leads through Rydö. With the help of augmented reality technology, sounds can be put in a specific place. You can move the place around or leave it, but the sound stays there. Every child's voice has a place where we can hear their stories. We can walk along Rydö's main street, Nissadalsvägen, and move through a tapestry of stories.

I skogarna utanför Rydö, i närheten av Sandsjön promenerar jag förbi en äng som ligger i en svacka omgärdad av träd. Där nere står två tranor och sjunger. Akustiken är fin och ängen är nästan som en scen. Det finns till och med en slänt där publiken kan sitta. Jag tänker att det vore en fin plats att förmedla berättelser på. De som bor i trakten och de som dött i trakten – en egen berättarscen mitt i naturen. Ett kollage av berättelser, olika narrativ som smälter samman i någon form av komposition, inramad av en mässingsorkester.

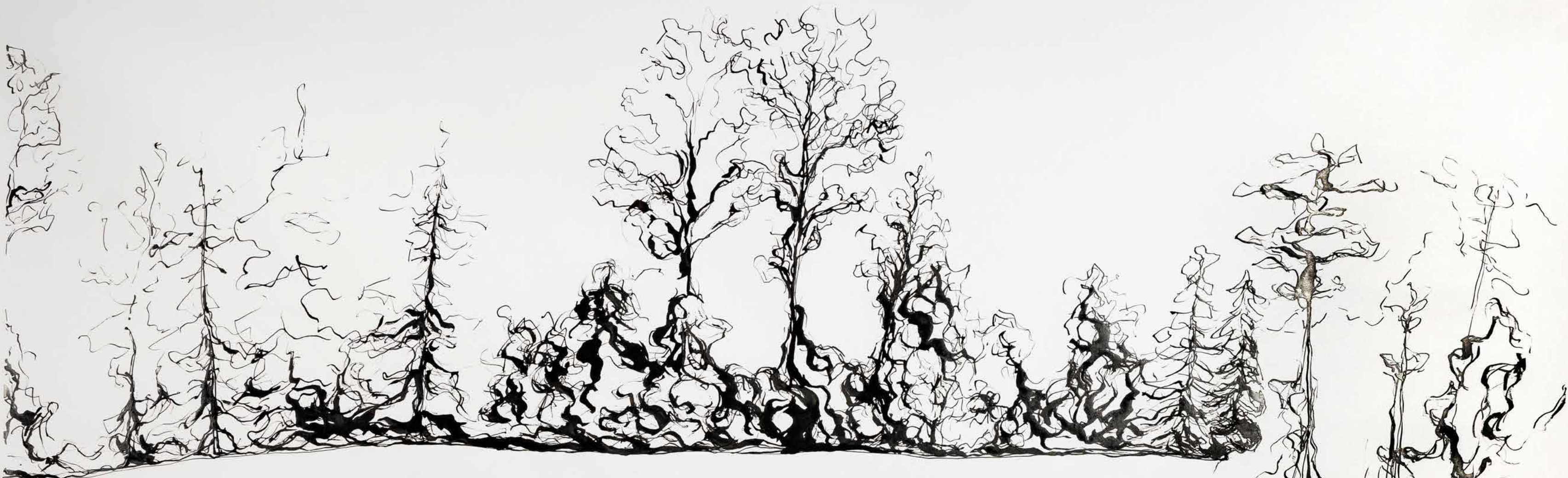
Genom att bjuda in de som bor i trakten till ängen i Sandshult aktiveras platsen. De berättelser som utgör kollaget som framförs där skapar i sin tur en ny berättelse. Andreas som äger marken där ängen ligger blir också involverad i processen. Han beskriver gården som sin identitet – han är sin gård. Allt som händer på hans ägor blir också en del av hans identitet.

Att berätta med konst, utan att använda sig av det skrivna ordet är både underbart, roligt och förfärligt svårt på samma gång. Det är något jag ofta brottas med som konstnär och som jag undersökt under tiden i Rydö. Blir det en begriplig berättelse om jag aktiverar och omtolkar arkivljud? Vad berättar teckningar som är gjorda på och av en plats? Går det att förmedla något genom att låta missionshusets orgel ljuda över landskapet eller ackompanjera människors röster? Vad är det för en berättelse som växer fram när en orkester spelar på en äng? Vad blir den nya berättelsen när några skolbarns röster bildar en ljudkropp? När blir berättandet bara ett brus? Och kan det bruset också berätta något?

In the forests outside Rydö, near Sandsjön, I walk past a meadow that lies in a dip encircled by trees. Down there, two cranes are singing. The acoustics are beautiful, and the meadow is almost like a stage. There is even a hill where the audience can sit. I think how beautiful it would be as a place for sharing stories. Those who live in the area and those who died in the area – their own storytelling stage in the middle of nature. A collage of stories, different narratives that melt together in a sort of composition, framed by a brass band.

By inviting those who live in the area to the meadow in Sandshult, the place becomes activated. The stories that make up the collage presented there create a new story in turn. Andreas, who owns the land where the meadow stands, is also involved in the process. He describes the farm as his identity – he is his farm. Everything that happens on his property also becomes a part of his identity.

Storytelling with art, without employing the written word, is wonderful, fun, and terribly difficult at the same time. It is something I often grapple with as an artist, and a concept I investigated during my time in Rydö. Will it be an understandable story if I activate and interpret archived sounds? What do drawings that are made in and by a place tell us? Is it possible to communicate something by letting the mission house organ reverberate over the landscape or accompany people's voices? What does it mean for a story that grows forth when an orchestra plays in a meadow? What does the new story become when some schoolchildren's voices come together in a body of sound? When does storytelling become just noise? And can this noise also tell a story?

KAMPEN O M EN BERÄTTELSE OM SVERIGE

Jan Nordwall

När elkostnaderna rusade sände SVT ett inslag om att hembygdsförbundet uppvakttat regeringen om stöd för att inte samlingarna skulle förstöras i utkylda hus. Inslaget var några sekunder långt och illustrerades med en grynig film från 1950-talet på ett midsommarfirande med spelmansmusik. Det var lätt att se att redigeringen syftade till att väcka munterhet. I en urbant präglad nationell berättelse är hembygdsrörelsen en oförarglig folkrörelse som idisslar det agrara samhällets kulturarv, ett arv med värden som världens mest utvecklade land lämnat långt bakom sig. Där flockas man runt röda timmerstugor och firar midsommar i folkdräkter till hurtigt fiolgnissel.

En mer respektfull berättelse är att hembygdsrörelsen är landets mest lokala gräsrotsrörelse där demokratin utövas och prövas i över 2 000 föreningar. Föreningarnas omfattande kunskap om lokal historia utgör ett skydd för kulturarvet mot makthavares ogenomtänkta och kortsiktiga beslut – oavsett om det handlar om kommunala exploateringsplaner för en handelsplats vid kommungränsen, utrivning av en damm från 1600-talets järnbruk eller ett hårdhänt skogsbruk som gör det omöjligt att avläsa äldre tiders nyttjande av landskapet – för att ta några exempel. Genom sin verksamhet är hembygdsrörelsen också en motvikt mot ideologiskt färgade drömmar om en etnisk och kulturell nationell gemenskap som människor i det förflutna hade ställt sig frågande inför. Nation var förr synonymt med statliga maktanspråk, skatter, krig och utskrivningar – inte idrottsliga prestationer och schlagerfestival. Traditioner och seder

var huvudsakligen lokala och regionala och under lång tid behövdes till och med respass för att korsa en länsgräns. De geografiska avstånden var längre och man behövde inte vara från ett annat land för att uppfattas som främmande.

Att bejaka det lokala perspektivet och den lokala berättelsen är att erkänna att Sverige är och alltid har varit en mångfald av människor och platser. Lokala särarter lever kvar och inte bara i form av maträtter, detaljer på en folkdräkt, dialektala uttryck eller traditioner. Sådant är endast uttryck för något betydligt mer djupgående. Bruksbygd eller bondebygd, skogsbygd eller kustbygd, gränsbygd eller kanske bygd som bytt nationalitet i tidigare krig. Stations samhälle, köping, municipal, garnisonsstad eller residensstad. Jordmån och odlingszon, älvdal eller fjäll, närhet till transportleder. Inflyttning eller avfolkning, tillväxt eller recession. Allt detta och mer har haft historisk påverkan på näringar och det sociala livet och påverkar än i dag platsens karaktär och identitet och hur vi ser på oss själva och vårt ursprung. Är du stolt över ditt ursprung eller väljer du att betona uppbrottet? Hur står sig din berättelse i förhållande till samtidens normer och värderingar?

En dominerande berättelse om Sverige är att vi är ett av världens mest utvecklade länder. Det är en berättelse som betonar språnget från ett förindustriellt samhälle, innan urbaniseringen tog fart i slutet av 1800-talet efter skiftesreformer och införandet av den allmänna folk-

Att bejaka det lokala perspektivet och den lokala berättelsen är att erkänna att Sverige är och alltid har varit en mångfald av människor och platser.

skolan, till det moderna sekulära högteknologiska tjänstesamhället. En berättelse om det språnget blir starkare om vi målar det förflutna i några enkla penseldrag med svärta – analfabetism, ojämlikhet, fattigdom. Arbetarrörelsens berättelse om Sveriges utveckling lyfter fram reformer för ökad jämlikhet från ett tillstånd av ojämlikhet. En högerreaktionär nationalistisk berättelse karaktäriseras av att något ursprungligt gått förlorat. I en sådan berättelse skönmålas i stället det förflutna. Båda berättelserna bygger på starka generaliseringar som motiveras av maktanspråk och där människor utan socialt kapital inkluderas eller exkluderas om det tjänar berättelsen syften – medellösa, kvinnor, etniska eller religiösa minoriteter, sexuella minoriteter och överhuvudtaget alla som på något sätt avviker från den förhärskande normen vid ett givet historiskt tillfälle.

Samma resonemang om exkludering eller inkludering i en större berättelse kan tillämpas för Sveriges lokalsamhällen. Stora delar av Sverige är underrepresenterat i den gängse berättelsen om den svenska framgångssagan. Där är landsbygden och småorterna undantag och tärande medan staden är norm och bärande.

Men det finns inte en landsbygd utan tusentals som var och en skiljer sig från andra. Varje litet samhälle kan bära på en berättelse värd att föra vidare. Ju mer lokal berättelsen är, desto mer handlar den om enskilda livsöden och enstaka händelser där man kan se orsak och verkan av betydelse. Ett synliggörande av mikrohistoria och det lokala kulturarv som finns i vår närhet är nödvändigt för att balansera politiska och ideologiskt betingade anspråk på historieskrivningen. Hembygdsföreningars utforskande av lokalhistoria med studier i gårds- och byarkiv, äldre kartor, torplämningar, brevsamlingar och mycket annat, representerar därför något mycket viktigt. Det är i regel historia utan anspråk på sammanfattningar eller representativitet.

Omställningen till ett samhälle i balans behöver andra berättelser än framgångssagor om evig utveckling och tillväxt. I det förindustriella samhället lunkade tillvaron på efter årstidernas växlingar och livsbetingelserna var i allt väsentligt de samma som för tidigare generationer. Vi har det mesta gemensamt med den tidens människor. I dag räds vi klimatförändringar – då fruktade vi svält och missväxt, pest och kolera, fattigdom och nöd, ständiga krig och den yttersta dagen när vi alla ska få betala för våra synder. Rädslan för förändring, överhet, främlingar och det främmande har alltid funnits.

Hembygdsrörelsen erbjuder inte kulturarv på display som på en museiinstitution. Samlingar och miljöer har inte flyttats till anspråksfulla institutionsbyggnader i centralorten. Kulturarvet visas där det händer. Det är sällan professionellt kurerat och tillrättalagt men likväl noga utvalt för en berättelse som medlemmarna vill förmedla. Kärlek till platsen och känslan av ansvar för att bevara kunskap om det förflutna driver medlemmarnas engagemang. Här ansluter sig hembygdsföreningarna till en uråldrig tradition av förmedlande där människor ända sedan mänsklighetens gryning samlats för att berätta om förfädernas liv och gärningar.

Jan Nordwall är generalsekreterare för Sveriges Hembygdsförbund

STRUGGLE FOR A STORY OF SWEDEN

Jan Nordwall

When the price of electricity skyrocketed, Swedish Television broadcast a segment about the Swedish Local Heritage Foundation petitioning the government for support so that their collections would not be destroyed due to storage in buildings that were too cold. The segment was a few seconds long and was illustrated with a grainy film from the 1950s of a Midsummer celebration with fiddle music. It was easy to see that the editing was intended to inspire cheer. In a national story that is characterized by its urbanity, the Local Heritage Foundation is an inoffensive folk movement that promotes the cultural heritage of agrarian society, a valuable heritage that the world's most developed country has left far behind. There, people flock around red wooden houses and celebrate Midsummer in folk costumes accompanied by brisk chirping of a violin.

A more respectful story is that the Local Heritage Foundation is the country's most local grassroots movement in which democracy is practiced and tested in over 2,000 associations. The associations' comprehensive knowledge about local history comprises a safeguard against the rash and short-sighted decisions of those in power—regardless of whether these decisions relate to community development plans for a shopping district at the municipal border, tearing out a reservoir from a 17th century iron works, or heavy-handed forest management that makes it impossible to discern how people used the landscape in times past—to name a few examples. Through their work, the Local Heritage movement is also a counterweight against ideology-tinted dreams of an ethnic and cultural national community that people in the past were

faced with. The concept of “nation” was previously synonymous with governmental claims of power, taxes, wars, and conscription—not athletic performances and pop music competitions. Traditions and customs were primarily local and regional, and for a long time, marching orders were needed to cross a provincial border. The geographical distance was greater, and a person didn’t have to be from another country to be seen as foreign.

Affirming the local perspective and the local story is to acknowledge that Sweden is and always has been home to diverse people and places. Distinctive local character lives on, not only in the form of foods, detailing on folk costumes, dialectical expressions, or traditions. Such elements are only expressions for something considerably deeper. Districts characterized by mills or farms, forests or coasts, borders or even a change in nationality during an earlier war. Communities that grew up around a train station, market, municipality, garrison, or residential area. The quality of the soil and arable land, river valley or mountain, proximity to transportation pathways. Immigration or emigration, growth or recession. All of this and more have had a historic effect on business and social life, and still today it impacts the character and identity of a place as well as how we see ourselves and where we come from. Are you proud of where you come from or do you choose to emphasize that you chose to leave? How does your story relate to the norms and values of the time?

Affirming the local perspective and the local story is to acknowledge that Sweden is and always has been home to diverse people and places.

One dominant story of Sweden is that we are one of the world’s most developed countries. It is a story that emphasizes the leap from a pre-industrial society, before urbanization took off in the late 1800s after agricultural land reforms and the implementation of compulsory schooling, to the modern, secular, technologically-advanced service society. The story of this leap becomes stronger if we paint the past in a few simple, dark brushstrokes—illiteracy, inequality, poverty. The story of Sweden’s development in terms of the workers’ movement highlights reforms from a state of inequality toward increased equality. A reactionary right-wing nationalistic story is characterized by the idea that some original element has been lost. In such a story, the past is instead white-washed. Both of these stories build upon strong generalizations that are

motivated by those in power and where people without social capital are either included or excluded depending on whether the story achieves the goal—people without means, women, ethnic or religious minorities, sexual minorities, and in general, all those who in some way have departed from the prevailing norms at any given historical moment.

The same argument for exclusion or inclusion in a larger story can be applied to Sweden’s local societies. Large parts of Sweden are under-represented in the prevailing Swedish success story. There, the rural areas and small villages are exceptions and a drain on the nation, while cities are the fundamental norm.

But there isn’t one single rural area; there are thousands, each distinct from the next. Every small community holds a story that is worth carrying onward. The more local the story is, the more it is about individual fates and individual events in which it is possible to see causality and significant impacts. Making visible the microhistories and the local cultural heritage that exist around us is necessary for balancing politically and ideologically contingent claims on how history is written. Local heritage associations’ examinations of local history, in which farm and village archives, older maps, homestead ruins, letter collections, and much else is studied, therefore represents something very important. It is, as a rule, history without pretensions of summarization or representativeness.

In order to adjust to a society in balance, we need stories other than success stories of eternal development and growth. In the pre-industrial society, existence lumbered on as the seasons changed and the conditions of living were, for all intents and purposes, the same as for earlier generations. We have the most in common with the people of that time. Today, we are scared by climate change—then, we feared starvation and crop failure, pestilence and cholera, poverty and need, constant wars and Judgment Day when we all would have to atone for our sins. Fear of change, of those in power, of foreigners, and of the unfamiliar has always existed.

The local heritage movement does not offer cultural heritage on display as at a museum or other institution. Collections and environments have not been moved to authoritative institutional buildings in central locations. Cultural heritage is displayed where it happens. It is seldom professionally curated and sanitized, but it is just as carefully chosen to tell the story that the culture’s members want to convey. Love for a place and the feeling of responsibility toward preserving the knowledge of the past drives the engagement of members. This is where local heritage associations align with an ancient tradition of teaching where people, ever since the dawn of man, have gathered to tell of their ancestors’ lives and achievements.

Jan Nordwall is secretary general of Sweden's Association of local history societies.

[SE]

RESIDENSTEAM

Davor Abazović, kulturproducent Art Inside Out
Lars Fridén, kulturproducent Art Inside Out
Stina Edblom, konstnärlig ledare Art Inside Out
Lennart Hildingsson, processtöd Rydö Bruksmuseum
Ola Persson, lokal koordinator Hylte kommun
Lars Classon, lokal koordinator Hylte kommun
Kristina Meiton, film

Medverkande konstnärer: Johanna Byström Sims och Eric Andersson

Tack till invånare och lokala aktörer i Rydöbruk och Hylte kommun som på olika sätt bidragit till residenset och konstnärernas arbeten. Ett särskilt tack riktas till Lennart Hildingsson och Rydö Bruksmuseum, Elfrida Bergman, Ingemar Lund och Hylte Hembygdsförening, Lisa Mogren, Knystaria samt Kristoffer Kabell och Petter Erikson.

ART INSIDE OUT

Art Inside Out är en nomadisk institution för konstnärliga residens i alla konstformer och genrer. Konstnärer bjuds in att verka tillsammans med institutioner, invånare och lokala aktörer med Halland som spelplats. Art Inside Out drivs av Region Halland tillsammans med Falkenbergs kommun, Halmstads kommun, Hylte kommun, Kungsbacka kommun, Laholms kommun och Varbergs kommun.

KOLOFON

Skuggspel

Art Inside Out Journal #15

Text: Stina Edblom, Davor Abazović, Eric Andersson, Lennart Hildingsson, Johanna Byström Sims, Elfrida Bergman, Kristoffer Kabell, Jan Nordwall

Fotografi: Davor Abazović, Lennart Hildingsson (sid. 12), Eric Andersson (sid. 17, 22), Anders Andersson (reprofoto, sid. 30, 34–35, 40–41), arkivbild (sid. 25, 27).

Grafisk form: Hanna Bergman

Översättningar av texter: Suzanne Cheadle

Redaktörer: Stina Edblom och Davor Abazović

Tryckt på Ljungbergs

Upplaga: 400

ISBN nr: 978-91-987510-3-1

Copyright: Art Inside Out 2023

Denna publikation kan beställas via
artinsideout@regionhalland.se

[EN]

RESIDENCY TEAM

Davor Abazovic, Producer Art Inside Out
Lars Fridén, Producer Art Inside Out
Stina Edblom, Artistic Director Art Inside Out
Lennart Hildingsson, Process support Rydö Sawmill Museum
Ola Persson, local coordinator Hylte Municipality
Lars Classon, lokal koordinator Hylte Municipality
Kristina Meiton, film production

Residency artists: Johanna Byström Sims och Eric Andersson

Thank you to the inhabitants and local communities and stakeholders in Rydöbruk and Hylte Municipality that in different ways have contributed to the residency. Very special thanks to Lennart Hildingsson and Rydö Bruksmuseum, Elfrida Bergman, Ingemar Lund and Hylte Hembygdsförening, Lisa Mogren, Knystaria, Kristoffer Kabell and Petter Erikson.

ART INSIDE OUT

Art Inside Out is a nomadic institution for artist-in-residence in all art forms and genres. Artists are invited to explore the possibilities for their own art practices, as well as delve into new collaborations, in the county of Halland. Art Inside Out is operated by Region Halland, together with the municipalities of Kungsbacka, Varberg, Falkenberg, Hylte, Halmstad, and Laholm.

KOLOFON

Shadowplay

Art Inside Out Journal #15

Text: Stina Edblom, Davor Abazović, Eric Andersson, Lennart Hildingsson, Johanna Byström Sims, Elfrida Bergman, Kristoffer Kabell, Jan Nordwall.

Photography: Davor Abazović, Lennart Hildingsson (page 12), Eric Andersson (pages 17, 22), Anders Andersson (repro photo, pages 30, 34–35, 40–41), archive photo (pages 25, 27).

Graphic design: Hanna Bergman

Translations: Suzanne Cheadle

Editors: Stina Edblom & Davor Abazović

Printed at Ljungbergs

Edition of: 400

ISBN nr: 978-91-987510-3-1

Copyright: Art Inside Out 2023

This publication can be ordered at
artinsideout@regionhalland.se

**ART
INSIDE
OUT**

